

UČITELJSKI LIST

GLASILO „ZVEZE SLOVANSKIH UČITELJSKIH DRUŠTEV V TRSTU“.

Izhaja 1., 10. in 20. vsakega meseca. — Uredništvo in upravišтво v Trstu (15), Via Udine 35, III. — Hrvatski dopisi naj se pošiljajo na naslov: Vinko Šepić, nadučitelj u Buzetu. Izdaja „Zveza slovanskih učiteljskih društev v Trstu“, za uredništvo odgovoren Silvester Pertot. — List je za člane izdajateljice brezplačen, naročnina za nečlane Lir 24.— Tekoči poštni račun. — Tiska Tiskarna Edinost v Trstu.

Št. 28

V Trstu, dne 1. oktobra 1923.

Leto IV.

Ave Caesar!

Gentilijeva reforma osnovnega šolstva nam zadaja udarec, ki prekaša vse, kar smo do danes doživeli. S svojim glasovitim členom št. 4 uvaja v slovanske osnovne šole državni jezik ter potiska materinski jezik šolodolžne mladine na neko dopolnilno mesto, kar bo v svojih namenih istovetno z zatretjem materinske besede učenca v osnovnih šolah sploh.

Od katerekoli strani presojamo novo določbo, ki ima v kratkem postati kri in meso, se nam kaže kot monstroznost, ki jo je zmožna le najgloblja slepota. Po krvavi svetovni vojni, ki se je baje bila v imenu pravice in proti sužnosti narodov, se v XX. stoletju v Italiji, ki je toliko svoje dragocene krvi prelila za ideale svobode, polaga stopalo na ljudstvo, ki ima, kakor čujemo že skozi pet let, vse državljanske pravice v državi, katere veliki duhovi so učitelji prava sveta.

Ave Caesar! Pohojene so velikodušne obljube in zatajene svobodoljubne geste, izza prevar vstaja pravi obraz, obraz zmagovalca. V njegovih očeh je slast moči, a ni več čuta za mejo med dobrim in zlom, v njegovih črtah je ekstaza uspehov, a ni več premišljenega tehtanja njihove dalekosežnosti, iz njega sije nemirna samozavest, ki se je vrgla preko mostu odgovornosti in vesti.

Četrty člen Gentilejeve reforme je nemoralen, v toliko nemoralen, v kolikor gazi pravice materinskega jezika poleg pravic državnega jezika, zato je že ob svojem rojstvu obsojen. Ne bo sreče z njim, kakor je še nikdar ni bilo s takimi izrodki, in je ne more biti v civilizirani človeški družbi. Veliko zloglasnih primerov ima Evropa zadnjih stoletij, najžalostnejši je še primer pruskih hakatistov na nekdanjem nemškem Poljskem. Hakatizem ni zmagal, pol sveta se je dvignilo proti njemu, nasilni poskus je naglo ponesrečil, kakor so hitreje ali počasneje ponesrečili vsi slični poskusi, zakaj trd in neizprosni, toda pravičen je zakon, pisan od prirode namesto od zlobne roke človekove, da končno podleže, kar je nemoralno in protinaravno.

Kar odreja danes načrt zakona o preuredbi učnega jezika v šolah drugorodcev Italije ni le v nasprotju z vso dosedanjo šolsko politiko in tradicijo svobode v državi, ampak je tudi v nasprotju z namenom osnovne šole sploh, za katero plačuje državljani težke davke, prepričan, da je ustanova, kakršna je, krvavo potrebna njegovim otrokom, njih prihodnosti.

Ni dovolj, da se odstrani slednji dih demokratizma iz osnovnega šolstva s tem, da se odstranijo neposredni vplivi davkoplačevalcev ter se uvede birokratični ustroj, ampak se vzame staršem tudi ta pravica, da se njih otroci sploh kaj nauče. Kakor so šole pri nas na deželi urejene, je itak le malo snovi mogoče predelati, posebno na eno- in dvorazrednicah, ki tvorijo večino šol. Tudi odpade šesto leto pouka, ki je bilo eno najuspešnejših. Nikakor ne tajimo koristi, ki jo ima mladina, ako se priuči italijanskemu jeziku, ker je svetovni jezik, toda za to bi bilo treba drugače skrbeti. Vlada je tudi marsikaj storila in se ni plašila ne truda ne stroškov, tako, da smo imeli priliko videti celo nesmiselnosti. A kar se odreja sedaj, je napad na ljudsko izobrazbo sploh. Kakor so naše šole, večinoma na deželi, sistemizirane, se z omejitvijo materinskega učnega jezika, izpodreže ves pouk. Tekom petih let poldnevne pouka, povrhu podajane še od ljudi, ki niso zanj usposobljeni, se bo mladina, da ali ne, komaj toliko naučila v utrakvističnih šolah, da se bo znala za silo podpisati, ne bo pa zmožna prečitati brez velikega napora niti slovenske niti italijanske knjige. To bo uspeh četrtega člena šolske preuredbe, ki bo šole pri nas skrcila dejansko nekako na triletno, kakor obstoji na jugu države, v korist nepremagljivega vkorenjenja analfabetizma.

Po sklepu svetovne vojne, ki je pokazala, da je analfabet tudi slab vojak, se je učiteljstvo južnih pokrajin države lotilo z vso vmeno borbe proti analfabetizmu. Toda zgodilo se je, česar naši tovariši niso pričakovali. Proti njih borbi so se postavile vse mogoče ovire. Ne velikih prostorov niso mogli dobiti, ne stolov, ne tabel in nikake podpore. Kakor se je posebno mladina z vso vmeno lotila pisanja in čitanja, je vendar bila njena gorečnost nadležna in vse prej kot dobrodošla. Ali sega ta duh ovir danes tudi že v tukajšnje kraje? Če je namen gojitve državnega jezika tako resn, bi ne bilo treba izpodrezati ljudske izobrazbe. Ohranila bi se pri nas enostavno osemletna šolska obveznost z uvedbo vsakdanjega pouka in stvar bi bila rešena.

Za Julijsko Krajino je četrty člen šolske reforme še posebno usoden. Znano je, da je brezposelnost dežela težja kakor vseh ostalih 70 pokrajin države. Z drugo besedo: ljudstvo se mora izseljevati v večjem številu kakor drugod. Če tudi pustimo ob stran vso odloznoost dejstva, da se preprečuje mladini izobrazba v jeziku, ki ga dovolj razume, da se uspešno uči, je jasno,

da izseljenci brez zadostne osnovne izobrazbe ne morejo v svet. Čim manj znajo, tem težje jim bo, tem manj si bodo prislužili, tem trše bodo živeli, tem bolj bodo izkoriščani. To pripravlja odrešenim državljanom Gentilejeva šolska reforma. Poleg političnega ima torej zadeva četrtega člena šolske preuredbe tudi svoj gospodarski moment, ker je škodljivo naperjen še posebno proti revnim slojem. Ta moment se že marsikje vidi. Še nedolgo temu smo čuli veselje ljudi, ker so se otroci drugorodcev vpisovali v šole z italijanskim učnim jezikom. Pa le kratko je bilo veselje, zakaj opazujemo že pojemanje tega pojava, kar je prav lahko razumljivo. Državni jezik bi imel privlačno silo, ko bi donasal gospodarskih ugodnosti. Če pa so

državne službe vedno nepristopnejše, če se državni nastavljenici odslavljajo in mora znaten ljudski prebitek preko državnih mej, pada tudi smisel za priučenje državnega jezika, ki ima posebno za kmetiški življenj le majhen praktični pomen, ako odštejemo kulturnega.

Od katerekoli strani presojava torej Gentilejevo določbo, ki posebe zadeva nove pokrajine, vidimo, da ni srečna, ampak težka napaka, ki bo ostala, vzlic vsem prizadevanjem, da se izvede, končno vendar le mrtva črka, poskus, ki ga bodo dejanske razmere premagale in zgodovina obsodila. Vzlic temu se pa moramo pripraviti na njene posledice, ker bodo zadele marsikoga, predno se izkaže, da ni nastala v imenu suverene pravičnosti. Zato: Ave Caesar!

Značenje prvih školskih dana

Na domaku smo početka šolske godine. Nekoliko nas samo dana deli od naše prave i neokalane obitelji, za kojom treba da učitelj čezne svim žarom srca svoga. Škola nam je jedino polje rada, kuda se korupcija nije svojim pandžama uvukla, da truje mlade generacije. U to svetište nevinih srdaca nema pristupa razjarena i posleratnom atmosferom iskvarena ulica.

Približavamo se prvim školskim danima, koji su upravo sudbenosni za učitelja i uspeh u školi, kao što i za pobudu interesa kod učenika k nauci. Učitelj treba da je pravi veštak, kipar, zacement umetnik, kojemu je zadaća, da uzgaja klešuci karaktere, da zaokupi svu dušu učenika, da si stvori neobhodno nužno i pravo raspoloženje u školi za svoj daljnji rad. On mora da si je svestan velike zadaće i odgovorne dužnosti, koju treba da vrši svim sposobnostima svoje duše.

Nema za pedagoga težih i nadsve ozbiljnih dana, nego li su prvi školski dani. Seti se nastavniče, da Ti počinješ da budeš rukovoditelj u onoj školi, gde se mora da pripravlja i postavlja temelj moralne i intelektualne budućnosti masa, usuznjenih tamom i neznanjem. Sve svoje sile, svu svoju energiju koncentriraj u nastojanju, da već prvih dana primamiš decu, da si kod njih stečeš poverenje i ljubav.

Mnogi se od nas ne će već povratiti u poznatu školsku okolinu. Neki će od nas promeniti mesto službovanja, drugi će opet preuzeti nova školska godišta, dok će mnogima biti predana posve neizorana ledina. Premda će se u pojedinim slučajevima postupati nešto različno, opet će u glavnome uzgajateljeva taktika biti usredotočena u tom, da već prvih dana nadje ključ, kojim će otvoriti i najtajinstvenije strane dečje psihe. — Spustimo se čim niže, približimo se ovih dana čim više poverenom nam stadu, popustimo i u disciplini, razgalimo svojim milišima otvoreno svoje učiteljske grudi, otkrijmo im iskreno svoje veliko i plemenito pedagoško srce, pa ćemo i

postići, da nas brzo zavole kao starije drugove, a zavladata ćemo u školi bez ikakvih poteškoća svojim carstvom jednakosti, bratstva i slobode. Sregijivanje u odele i nameštavanje po klupama neka se vrši u šali i smehu, bez osobito naglašene zapoveda. Izbegavajmo prvih dana knjige i ne počinjimo sa suhoparnim računanjem, nego izumimo, nadjimo sami estetsko-etičke odlomke, razglabajmo ih raznim pričama i konkretnim primerima, koji se odnose na prve školske dane. Deca će iz praktičnih primera sama suditi i stvariti zgodne zaključke, pa će ih uzgajatelj samo ispravljati i voditi pravilnome cilju. Uvek se zato nalazi dosta materijala, da se zainteresira učenike, neprestano niču nove spoznaje, nova nastojanja, novi načini, da stvore neprekidnu vezu medju učiteljem i decom. Tako će se decu, što je već prvih dana vrlo važno, dovesti do shvaćanja značenja školske pouke kao što i do toga, od koje li je važnosti sa moralne i praktične strane pohađanje škole. To sve neka bude popraćeno čestim pevanjem i telovežbom, jer je to od osobitog značenja za daljni uspešni polazak kao što i za održanje veseloga raspoloženja medju poukom.

Drugarice i drugovi! Shvatimo najsavešnije i najozbiljnije svoj rad prvih školskih dana! Mi treba da zauzmemo takvu poziciju u školi, da prisvojimo na svoju stranu učenike, da ih primamo i privežemo k sebi, da u njima pobudimo zanimanje i čežnju za znanjem, želju za pohađanjem škole. Naše držanje, naša ozbiljnost, naša prijaznost, naša ljubav, naš način približavanja k učeniku treba da je osobito biran, zgodan, shvatljiv i blizak duši deteta.

Imajući u vidu spomenute i slične principe, ne omalovažujmo prve dane škole, nego puni zanosa i ljubavi do nevine dečice naše, prestupimo školski prag sa potpunim uverenjem, da će nam redoviti polazak biti osiguran, te da će teškom mukom posijano seme uroditi dobrim plodom.

Na taj ćemo se način sa svojim uzgajanicima združiti vezom idealne, kristalne i čvrste naklonosti, neoborivom vezom čiste, proletne i visoke ljubavi, koja imade beskonačnu silu i najveću moć u osvajanju i odgajanju poverenog

nam pomlatka. Prvih čemo šolskih dana položiti čvrsti temelj-kamen budućem našem hramu prosvete, našim čemo dragim mališima otvoriti izvore novih težnja, novih nada, novih osebaja i

utisaka, a u svojo čemo dušo uliti melem moralne zadovoljštine, koja je jedina nagrada za naš neopisivo težak, bezgranično odgovoran i do skrajnosti naporan rad. **J. Demarin.**

Koristi naše turneje

Turneja našega pevskega zbora nam je poleg velikega moralnega uspeha, prinesla še drugih koristnih dobrin, ki so tako polne naukov, da jih bo treba upoštevati pri taktiki našega organizacijskega dela v bodočnosti.

V zadnjem času se je med nami vedno bolj uveljavljala taktika udanostnih izjav, ki so šla precej preko navadnega izraza lojalnosti. Zmagala je struja, ki je bila prepričana, da tako najbolj koristi našemu stanu in našemu šolstvu.

Danes pa se je izkazalo, da so koristile nam in našemu šolstvu v isti meri kakor če bi jih ne bilo; nekateri iz stranke vladajočega režima so jasno in neženirano pokazali, da nas sovražijo ter da nam ne verjamejo. Z nenavadno agilnostjo se je bil boj proti nam in naši stvari, — tudi tam, kjer so bili naši nameni vidno najčistejši in izključno kulturni. In kar je najzanimivejše: najsrdečiji in najbolj odkrit odpor smo srečali prav tam, kjer je bil naš oportunizem najjačji; medtem ko je bil drugje boj prikrit in zavraten, kakor da si ne upa na dan, je bil tam odkrit in nemaskiran! Za klečečega spokornika

ni treba vezirja — zadostuje brca, da pade na obraz.

Se en dragocen nauk nam je prinesla turneja: Pred vsestranskimi boji sovražstva, makjavelizma in hinavščine smo iskali utehe in miru v umetnosti. Našli smo se v zboru vsi, ki smo bili dobre volje, vsi, brez razlike strank. Ne enkrat ni prišlo med nami do prepira, niti do debat. In smo se zazibali v utopijo, da ponese mo ta forum čiste lepote, na katerem smo se našli ljudje različnih strank in naziranj — preko naših mej. Cenili smo svoje narodnostne nasprotnike z istim merilom kot smo cenili sami sebe.

In se je izkazalo, da smo donkišotili. Brez argumentov in vedoma krivično so sumničili naše čisto delo in ga potiskali navzdol, dokler mu niso nadeli barve vsakdanje politične borbe. Sovražstva še prikrivali niso.

Če bi od turneje ne imeli nikakih koristi — eno nam je prinesla: v svojem srdcu se je gospodar razgalil hlapcu, do nagega razgalil.

Bratje! Ko ne bomo vedeli kako usmeriti korakov ob težkih, usodepolnih odločitvah, tedaj se domislamo turneje in njenih izkušenj in naukov.

Vedeli bomo kam in kako.

Turneja Zvezinega zbora

Z mešanimi čustvi se spominjamo svojega podjetnega poskusa, o katerem nismo nikdar mislili, da bo združen s tako neverjetnimi težkočami in ovirami. So to čustva razočaranja in ponosa obenem. Razočaranja, ker nismo vedeli prej, da se nam bo boriti na naši poti s tolikimi skritimi silami, ki smo videli le njih učinke, ponos, ker smo v najtežjih okoliščinah dosegli priznanje, da je Zvezin zbor, zbor maloštevilnega, a bridko preizkušane učiteljskega Julijske Krajine zbor, ki se more postaviti po svojih pevcih in svojih pesmih ob stran slavnih svetovnih pevskih zborov. V kratkem času ga je dvignil koncertni mojster Kumar do tolike moči, kakor bi ne bil zmožen nobeden glasbenik v našem narodu in redkokateri tudi drugod. Naj je tudi glasovni material zbora prvovrsten, brez sijajnega čuta interpretacije in nedosežne umetniške ustvarjalne sile, ki je ž njima obdarovan dirigent Srečko Kumar, bi zbor nikdar ne dosegel svoje višine. Moramo povedati, da je zborov uspeh Kumarjev uspeh in da se je na turneji doseglo priznanje v razmerah, ko bi vsako diletantstvo brez usmiljenja za vselej propadlo. Naša pot je bila sicer križev pot, prava simbolna slika vsega, kar smo zadnja leta pretrpeli, toda naposled je zbor obveljal, častno obveljal vzlic predsodkom, vzlic grožnjam in vsem sovražnim silam. Učiteljsvo je hotelo pokazati, da je kulturni element, da je njegovo prizadevanje tako v šoli, kakor izven šole, prizadevanje ljudi, ki imajo mirno vest in čiste namene, učiteljsvo pa so ob tej priliki pokazali, da

tudi z njegovimi najčistejšimi nameni ni sprave in da je njihče noče, podtikajoč nam vse mogoče, da imajo, ako že ne moralne upravičenosti, vsaj jalovo pretvezo, biti in iztrebiti nas čim nagleje in uspešneje. Ne delamo si iluzij, da bi v doglednem času to prestalo, toda naj si tudi njihče ne dela iluzij, da bo mogoče učiteljski stan pri nas pomesti, kakor bi nekateri najraje storili. Preživeli bomo, ker vemo, da je slep, kdor se loti borbe z naravnimi silami, ker vemo, da nasilstva tudi resnico prevpijejo, a ima vzlic temu pravica daljše življenje od vseh nasilstev.

Od 5. do 17. septembra se je z malimi presledki vežbal zbor v Trstu, pomnožen z nekaterimi novimi močmi, da bo popolnoma pripravljen na pot. Dne 16. sept. je namerjal prirediti javno poskušnjo za povablence, bila pa je — odsvetovana kdove iz kakšnih razlogov. Istočasno se nam je na najučinkovitejši način odsvetovala turneja po italijanskih mestih sploh, ker da imamo vse mogoče namene, le teh ne, da bi pokazali, kakšna je slovenska umetnost. Ironija: slovanski učitelj Julijske Krajine pa njegovi peklenški nameni v Vidmu, Benetkah, Bologni! Ali učiteljsvo so že preveč strahovali, da bi ga ob tej priliki ustrašili. Kakor vse, ima tudi strahovanje svoje meje, zato smo vkljub grožnjam šli na negotovo pot, vsi, do zadnjega in tudi pripravljeni na vse.

Dež je pomalem rosil, ko smo zasedli poseben železniški voz ter pospravili prtljago in dvajset zavojev lepih koncertnih programov. Do Benetk je dolge štiri ure, zato nam je bila ena prvih skrbi, da se okrepimo. Proviant se je hitro pospravil, mrzla jedila, sadje, grozdje, pijača, in prišlo je na vrsto občudovanje slik, ki nam jih je pripravil slikar, stla-

čivši nas v nedeljo, 16. IX., po dolgih mukah v nekaj spomenik samih glav.

Dovolj naglo smo predirjali nizko Furlanijo, ne da bi se mogli mnogo ogreti, zakaj jesensko nebo, bolj in bolj zagrnjeno, se je pripravljalo na naliv. Le del kupeja je oživiljal, čimbolj smo hiteli po dolgočasni beneški ravnini. Petje je bilo sicer prepovedano radi grl, smeha in šal pa niso se vznemirjale slutnje, kako bo v Benetkah.

Dež se je vлил in nas spremljal do Mestre, predzadnje postaje, kjer krene vlak na lagune, na drobne otočiče, med katerimi se preliva plitvo morje. Pričakovanje, napetost. Vlak tolče po viaduktu sredi morja iz katerega se dvigajo telegrafski drogi. Prve hiše Benetk kažejo svoje stene, prve vtise ima potnik, ki še ni videl tega originalnega mesta. Prozaična je ta stran, posebno v dežju; prihajalcu s parnikom po morju, v polnem solncu, pod jasnim, svetlomodrim nebom je »Serenissima« vsa čudovitejša.

Na postaji nas že pričakujejo naši ljudje ter nas peljejo na »tramvaj«, ki gre po vodi. Nekdo ujame besedo, da smo gosti, ki si bodo zapomnili Benetke, ter nam v skrbah pripoveduje, drugi mu zatrja, da je razumel drugače, ugodneje in svetuje, naj bi se ne širila slaba vest. Tramvaj že pljuska po velikem kanalu proti Rialtu, mostu s trgovinami, ki so v Benetkah vse majhne, dasi je vsa nekdanja veličina tega mesta nastala iz trgovine, reelne in nereelne. Izstopimo ter se po tesnih ulicah brez solnca in pošte nega zraku, v precejšnje čudo ljudi, napotimo v restavrant, kjer se nam odkažejo stanovanja.

Za 6. uro zvečer je napovedana večerja, za sedmo poskušnja v velikem gledališču »Rossini«. Toda točnosti ni in ni reda. Poedinci v zboru se še ne zavedajo, da je njih osebna svoboda s pripadnostjo k zboru omejena, da se je treba držati danih predpisov. Sicer so le izjeme, a zbujajo slabo kri. Vendar smo ob 7½ v teatru, kjer poskušamo, kako je z akustiko. V velikem prostoru ni najmanjše rezonance, čuje se pa najtišji glas. Poskuša se še razvrstitev na dvignjenem odru, nato sledi odmor, med katerim morajo ostati vsi v gledališču. V tem času se uredi še razsvetljava in blagajna, vse pričakuje, kako se bo odzvalo občinstvo.

Koncert je napovedan za 9. uro, toda posetniki so bolj redki kot tisti, ki izza kulis stikajo za številom občinstva. Spremljevalca, ki sta že dan poprej urejala potrebno po Benetkah, nas tolažita, da prihaja občinstvo točno ali pa celo pol ure pozneje. Toda občinstva ni, le gledališko tehnično osebje nam pripoveduje, da se je isto godilo ruskemu zboru Sokolova, ki je imel šele drugi večer več ljudi, a tudi ne bogve koliko.

Pol ure po napovedanem času zbor zapoje. Prve pesmi še niso povsem sigurne, radi razsežne grupacije na odru, a skladnost je kmalu tu, zbor se prilagodi. Poje se dobro, posebno pianissimi so krasni. Odobravanja je veliko; kdor nas posluša, je prepričan, le žal, da jih je tako malo, ki jih moremo prepričati. Sence, ki so padle na nas že v Trstu, so temnejše. Dohodek koncerta (400 L.) je komaj tolik, da krijemo stroške gledališča, pevcem ni mogoče ničesar plačati, dasi so imeli že tekom vaj v Trstu znatno izdatke. Po koncertu se sestanemo kratek čas v restavrantu pri »Centavru«, da se dogovorimo, kako porabimo naslednji dan. Še nekoliko nade bedi v nas, da bo drugi nastop srečnejši, zato se nas drži še vedno dobra volja, razpoloženje izletnikov.

Drugo jutro je polno solnca. Prvo, kar nas zanima, je kritika. »Gazzetta di Venezia« objavlja daljšo, laiskavo kritiko, ki morda ni strokovno tako tehtna, toda list se tiska, tako nam pravijo, v dvestotisoč

izvodih, kar vendar ni malo! Tudi »Gazzettino«, drugi benečanski dnevnik, nas je pohvalil, zato upamo, da se bodo prebivalci lagunskega mesta le ogreli do večera.

Precej časa imamo, da si ogledamo »vladarico morja«, katere podjetni in odločni trgovci so skozi pol tisočletja strahovali s svojo trgovsko ljudovlado vsa Adrijo in ves daljni orijent ter znašli skupaj neizmerno bogastvo, čigar odsev se še danes vidi v razpadajočih palačah, razvrščenih v glavni prometni žili Benetk, velikem kanalu, ki mrgoli gondol, motornih čolnov in bark. Za večje parnike ni tu dovolj globoko, razen tega bi jih mostovi ovirali.

Višek lepote propadajočega mesta, ki je nekdanj štel do pol milijona ljudi, je trg sv. Marka z najsi-jajnejšo in najbogatejšo cerkvijo sveta, baziliko sv. Marka, s palačo dožev, kakršne tudi danes nima noben vladar na svetu in s stavbami okrog, ki so bile nekdanj uradi trgovske ljudovlade. Če kje, se tu odpre človeku pogled v zgodovino te nenavadne države, v čas, ki je hkrati poln nepopisnega sijaja, bogastva, slave in obenem prenasihen človeške krvi, pohlepa, strasti, zločinov, ropa in suženjstva. Iz tega mesta se je raztezala ogromna mreža preko vse Adrije in vzhodnega sredozemskega obrežja in gorje kraj, kjer se je zadržila. Vse sijajne dvorane dožev palače, posebno »Sala del Maggior Consiglio«, ki je ena največjih v Evropi, pričajo, da so dožji, najbogatejši izmed beneškega trgovskega plemstva, vladali in strahovali s pomočjo in v imenu križa. Vzlic temu vidimo sramoto, ki je nihče ne bo izpral iz zgodovine ljudovlade, da je v času najlepšega razcveta krščanstva jetnike vseh svojih vojaških podjetij kovala kot dosmrtno sužnje na dno ladij svojih osvojevalnih brodovij.

Čudovit je razgled z balkona dvorane del Maggior Consiglio na Giudecco, nekdanjo strugo Brente, čudovito sije solnce po življenja polnem obrežju degli Schiavoni, kjer so nekdanj pristajale ladje iz južne Dalmacije, in dalje preko Lida proti jugovzhodu, kamor so nekdanj poželjivo zrl trgovci ljudovlade; a le malo korakov pod nami je tema in neprodorna noč ječ, celic, v katerih so umirali vsi, ki so bili napoti bogastvu in razkošju.

Opoldne je obed. Pri Centauru so očitno mislili, da smo že nasičeni spriču vse beneške lepote. Pa ni bilo tako in povedali smo restavrantu, da se vara. Javkal je, da nam za 8½ L. ne more dati, kar bi sam želel, in da je pri tako nizki ceni za obed (in isti za večerjo) njegov poklic eden najtežjih med poklici. Tudi so nekateri pevci že ugotovili, da je treba poleg lepega restavrantnega ogledati si še kak bolj vsakdanji lokal, ako se hoče ohraniti razpoloženje za večerni koncert, sicer bi se lahko zgodilo, da ne bi imel le naš tenorist drugačne zunanosti po turneji kakor pred turnejo, ampak tudi vsi ostali glasovi. Iz Trsta je sicer prišla pomoč v obliki tisočaka, pa je bolj užalostila kot razveselila. Se nov poskus se je napravil, da bi bil koncert obiskan, razdelile so se nekatere vstopnice po hotelih.

Popoldne smo si ogledali razstave slik, a časa ni bilo več mnogo, pod večer smo imeli še pevsko vajo. Zopet slaba znamenja! Eden izmed stebrov v basih je oslabele, poleg tega se je vaja vršila med bliski in gromom. Tudi med večerjo je bila nevihta, zbor je potlačilo. Do zadnjega trenutka smo dvomili, ali se spleča sploh nastopiti in le vsled mnenja, da se radi tiska ne sme koncert odpovedati, se je naposled šlo pet. Pokazala se je napaka, da je bilo najeto gledališče za dva večera in brez predvidjanja za slučaj, da se koncert ne bi mogel vršiti. Kako je bilo to mogoče, ko še za prvi večer nismo vedeli, ali se bo sploh dalo

nastopiti, nam ni razumljivo ter je pripisati neizkušeni oseb, ki so imele preskrbeti lokale za koncert. Dohodek je znašal komaj polovico prvega nastopa in lastnik gledališča, baron Merkel ni hotel slišati o nesreči, ki nas je zadela. Popustil je nekaj, a plačati mu je bilo pa za oba večera 1000 L. Da naša vsota ne bo preveč bolela, je poslal — sožaljško, želeč boljših uspehov na nadaljni poti ter se gotovo zadovoljno smehljaj svojim lahko pridobljenim liricam. Izognili smo se biti impresarijem, ki imajo v Italiji trdno organizacijo in prevzemajo vse javne prireditve, smo pa imeli še večjo izgubo, kakor če bi tudi še z njimi delili prihodek svojih koncertov.

Pod poraznim vtisom tega večera je bilo treba nekaj skupno skleniti. Člani zbora niso prejeli skoro ničesar doslej, dasi so imeli znatne stroške, in nekateri tudi dalje ne bi mogli brez sredstev. Bolonja pa je daleč, novih 150 km od doma. Poleg tega nam je sporočil tovariš Craizer, bivši šols. nadzornik, da je šele v soboto, 22. septembra, primeren dan za koncert v Bolonji. Bila sta torej še dva dneva vmes. Sli smo torej v nove, izdatne stroške, zato je bilo treba zaslišati mnenje vseh.

Zgodilo se je, česar ni bilo pričakovati. Zbor se je izjavil za Bolonjo, zmagala je trdna volja in poštvalnost; vzlic nezgodam in stiski poedincev se malodušnost ni polastila pevcev, pripravljeni so bili že v Trstu na vse. Izjavili so, da prevzamejo vse žrtve na svoja ramena, ne da bi obremenjali Zvezo, da počakajo boljših časov ter si zaenkrat eden drugemu pomagajo. Zbor je pokazal, da je moralna enota, ki ne vriska ob zmagi, a tudi ne obupuje v viharju, da je preizkušena četa zdravih, krepkih volj.

Pri «Centavru» smo se še domenili, da bi pogledali v Padovo, bolj radi hrane, ki je v Benetkah predraga, kot radi koncerta, poslali smo še dvoje brzojavk, eno v Videm, drugo v Bolonjo ter šli počivati precej pozno. Naslednjega dne ob 12.30 nas je peljal vlak dalje.

Toda še v vlaku nas je dohitelo novo Jobovo poročilo. Nekdo je na nesrečo kupil tržaški list, ki nam je bil že prej zagrozil s silo, in zdaj smo čitali, da je časnik suspendiral turnejo, ne da bi vprašal zborov odbor za mnenje, ker je videmski prefekt onemogočil prireditve v Vidmu, že kdaj popolnoma zagotovljeno, moralno in gnotno. Kaj storiti? Informirati se, ali bomo imeli kaj sreče v Bolonji in doseči, da se koncert v Vidmu ob povratku vendar vrši.

Vedno nova razočaranja. Zbor je v Padovi izstopil, dasi ni bilo misliti na kak koncert — za Bolonjo smo imeli dovolj časa. Prišli smo pa z dežja pod kap. Padova je bila hujša kot Benetke. V Benetkah človeka uljudno ožmejo, v Padovi ga stisnejo za vrat s primernimi psokami. Kvitirali smo primerno, zakaj naši ženci so že iz Benetk bili v potrebni napetosti in so naglo vzvibrirali. Denarnice so se naglo praznile, kar pa ni nikako prijetno dejstvo, posebno ne, če ostane človek vzlic temu lačen. Nobenega 20. septembra še nismo tako slabo praznovali kakor padovanskega. Ker je bil odbor razkosan, se je sestavil mal štab, ki je sklenil čimprej posloviti se od neuljudne Padove in kreniti v Bolonjo. Vse se je zgodilo kolikor mogoče skrito in previdno, to pa z ozirom na tržaški blagoslov na našo pot.

Ko je drugo jutro, v petek 21. sept., prišla vest, da je v Bolonji pripravljeno za koncert, je zbor odšel že ob 9. zjutraj na vlak. Zdal se ni bil več anarhično razkosan kakor prvi dan v Benetkah, strnil se je, podredil skupni volji in si znal pomagati. Trije so zapoznili, a so tudi oni še pravočasno izvedeli za sklep. Za Bolonjo ni bilo toliko skrbi, ker je šel po-

seben kurir obvestiti v Trst, kako se stvari razvijajo.

Vožnja v Bolonjo ni bila slaba, dasi je trajala skoro pet ur. Razdraženost iz Padove se je podelila, komarji so bili pozabljeni, takozvani visliški humor, spričo tenkih denarnic, se je začel uveljavljati in je vzdržal do konca turnee. Tovariš Svara nam je pomagal rešiti padovansko krizo, v Bolonji pa je posebno v cenah toliko gostoljubnosti, da smo pozabili, kar smo imeli bridkih izkušenj do tu. Prva naloga je bila, ko smo odložili prtljago, da si pomagamo spet na noge, zakaj v zboru je pritisnil nov sovražnik, lakot. Po poti smo si bili nabrali dovolj izkušenj in smo znali že dobro razločevati gostilne. Že zunanjost nam je pojasnila, kako je notri s cenami in s porcijami. Zborov blagajnik je kaj malega pomagal, zakaj marsikateri je bil suh do kraja, toda ta pomoč je le še — kapljala. K sreči smo se že vsemu priučili (učitelju Julijske Krajine ni to težavno), zato smo se z lepo in bogato Bolonjo hitro spoprijaznili.

Značilne za to mesto sredi silno rodovitne, nepregledne ravnine, so velike črte, v katerih je zgrajeno, pravo nasprotje tesnih Benetk, kjer tiranizira stavbeni prostor. To je mesto masivnih palač, ogromnih portalov, mogočnih arkad, širokih cest. Zidano je v opeki in zato morda tako obširno, ker ni gradivo dovolj odporno. Mesto je igralo v zgodovini važno vlogo, posebno v času, ko so nemški vladarji prihajali preko Alp v Italijo. To se še danes vidi. Cerkev sv. Petronija na glavnem trgu, zidana v gotskem slogu, je tako mogočna, da zasenči s svojo silo tudi čudovito umetnino, baziliko sv. Marka v Benetkah.

Najlepše se vidi Bolonja z griča sv. Mihaela «v gozdu», kamor vozi tramvaj. Mesto, temnordečkasto mesto iz opeke, leži pred teboj na vodoravni plošči, ki se v daljavi skriva v sive megle, za teboj začinjajo griči, polni vinogradov in krepkega drevja, okrog tebe pa so lepe vile v bujnih parkih. Šele tu dobiš celotno sliko mesta, ki je tudi v povojni dobi igralo važno vlogo ter nas toliko lepše sprejelo kakor Benetke in Padova.

Ko smo si privezali dušo, smo imeli poskušnjo v veliki in nenavadno akustični koncertni dvorani glasbenega liceja, glasovitega bolonjskega konservatorija. S sten so gledali naš mladi, a drzni zbor nešteti portreti raznih muzikov sveta, gotovo brez vsakih slutenj, kaj se neki skriva v naših pesmih, ki bi bile tako nevarne v Trstu. Pevci so končno našli dobro dvorano in so zapeli, kakor treba. Treba je bilo iti v Bolonjo, da smo našli nekoliko gostoljubja. Spričo trpkih spominov z doma nas je veselilo, da smo jo našli vsaj tu, daleč sredi lepe Italije.

V soboto, 22. sept. smo imeli še eno poskušnjo v licejski dvorani, za popoldne pa je bil ukazano odmor. Pričakovali smo zvečer resne preizkušnje, zato smo morali biti pripravljeni. Vladala je še vedno negotovost, kako bo z udeležbo, zakaj takozvani zbor kubanskih kozakov je istočasno pel v Bolonji. Da storimo vse, kar je v naših močeh, smo prejšnji večer po večerji napravili poskus, ki bo ostal v zgodovini našega zbora vsaj kot dober dovtip, če ne bo obenem dokaz velike poštvalnosti pevcev. Raznesli smo tisoč letakov, ki so prav tedaj prišli sveži iz tiskarne, po vseh javnih lokalih glavnih bolonjskih ulic sami. V eni uri je bilo delo dovršeno, zakaj v tridesetih se marsikaj naredi, če je dobra volja.

Prišel je večer, ki smo ga nestrpnost pričakovali ter nas zopet razočaral. Obiskali so nas znamenitejši bolonjski glasbeniki, toda občinstva, od katerih

je bil odvisen naš gmotni uspeh, nismo pričakali, šel je h kozakom. Mi smo pa drugič doživeli Benetke.

Vzlic temu smo peči dobro, razočaranih src. Kdo nas je poslušal, nas je razumel in ni štedil s pohvalo od točke do točke. Posebno toplo je bil neprestano aklamiran mojster Kumar, ki je doživel tu veliko zadoščenje za svoje trude, dasi je bil ves vznemirjen, ker zopet ni bilo sreče z udeležbo. Tudi g. Lovšetova in g. Rijavec sta triumfirala in zelo se je izkazal g. Danilo Svara, ki ju je spremljal.

Cutili smo zmagi, toda bolestin preizkušenj je bilo dovolj. Indignacija, ki nas je mučila že iz Trsta dalje, je dosegla svoj višek. V Bolonji je bil napovedan koncert se za drugi večer, v nedeljo 24. sept., a ni imel nikakega smisla več in bi v najboljšem slučaju stal pevce le še nekaj novih žrtv, ki jih je bilo že itak dovolj. Spricho vseh napak — zbor bi rabil za koncerta v Benetkah in Bolonji dva dneva — ter vsled velikih stroškov je prevladalo mnenje, da se turneja konča, saj so odpadli nastopi v Vidmu, Gorici in Trstu, ki bi nas gmotno najbolj okrepili. Če nas ni široko občinstvo hotelo poznati, tudi zbor ni imel nikakih dolžnosti več, posebno pa ne volje, peti golim stenam. Duhovi so se ločili, gmotno nas ni moglo nič več rešiti, polovica zbora je še isto noč, nekaj ur po koncertu odpotovala domov. Če bi bil zbor le povprečen in brez resnih stremeljenj, bi si moral za vsako ceno priboriti naklonjenosti; ni mu pa treba prositi miloščine publike, dokler ima svojo dosedanje vrednost.

Da posnamemo na kratko:

Zvezin zbor je šel na pot v najneugodnejših razmerah, artistično dovršeno pripravljen, tehnično žal popolnoma nepripravljen in brez vsakih izkušenj. Temu primeren je bil tudi njegov uspeh: gmotna nesreča, moralna zmagi, zmagi na znotraj vsled požrtvovalnosti zborovih članov, zmagi na zunaj radi dovršenosti glasbenega sporeda in izvajanja. Najlepši dokaz te zmagi je sijajna kritika bolonjskega dnevnika *«L'avvenire d'Italia»* z dne 23. septembra t. l. št. 227, kar objavljamo na drugem mestu.

Preboleli bomo nesrečo. Naša dolžnost je, da zbor ohranimo za vsako ceno. Če bi drugo ne govorilo za to, govori njegova umetniška vrednost. Zbor je daleč okrog eden najboljših, zato bi bil velik kulturni greh, če bi ga pustili onemeti in propasti. Kar smo doživeli, mora biti le epizoda in nič več. Dokazimo svojo življenjsko voljo in pravico s tem, da storimo za njegov obstoj, kar je v naših močeh. Kakor je bil zbor, ko je odšel v negotovost, pripravljen na vse, mora biti zdaj mož med nami, ki ga podprejo z vsemi močmi. Pevci so mnogo žrtvovali v teku dveh let zborovega obstoja, ne smejo pa vse žrtve padati le na njih ramena. Tudi Zveza se ne sme obremenjati. Toda dobiti se mora v naših vrstah 50 mecenatov, ki se obvežejo plačevati tekom enega leta po 10 do 20 L. mesečno, da dobe zborovi člani vsaj deloma povrnjeno, kar so izdali. Zbor bo storil od svoje strani vse, da v doglednem času tudi sam pridobi v svrhu kritja svojih stroškov. Kolikor težje in trše je naše življenje in snovanje, toliko večji in močnejši mora biti naš idealizem. Čas, ki gre mimo nas, nas mora najti na višku, zakaj le z žrtvami in z borbo bomo zopet vstali. V to nam pomagaj sreča junaška!

v Rimu vzlic temu, dasi ne v avstrijskem paviljonu. svet ga je videl in priznal, ne kot dalmatinskega propagandista, marveč kot genialnega kiparja.

Tudi naš zbor bi ne smel na pot v svet. Šel je vseno, z najčistejšimi nameni in da uniči nekoliko strupa, ki ga vcepljajo neodgovorni ljudje ljudskemu telesu. Šel je z namenom, da pokaže, kako nizko in usodno je sovraštvo, šel je, da po svojih močeh in na svoj način prispeva k zblizanju in pobratenju ljudstev. Doživeli smo svoje zadoščenje — kakor jih je bilo le malo, ki so nas razumeli. Evo naše ravne poti, ki nas je ni sram in ki je ne doseže zloba klevete!

Kritika koncerta Zvezinega zbora v Bolonji

«L'Avvenire d'Italia» z dne 23. sept. t. l. št. 227 piše:

«Sinoči je pristostvovalo vokalnemu koncertu v «Liceo Rossini» malo — četudi najbolj izobraženo — število občinstva. Ne mečemo krivde na mnoge Bolonjčane, ki so bili odsotni; ako bi vedeli, za kaj gre in kolik duševen užitek jih je čakal, bi gotovo ne dovolili, da jim zbeži redka prilika slišati novo, najoriginalnejšo in moderno glasbo v najlepšem pomenu besede, koncert o katerem bi rekel Giusti «da se je pel, kakor se mora peti!» In to je mnogo.

Zbor je sestavljen — kakor smo že včeraj poročali, iz 31 učiteljev in 23 učiteljic — Slovencev iz Julijske Krajine. Prišli so, da spoznajo svojo novo domovino in nove brate, prišli so, da jih spoznajo in — ker gre za učitelje — da nas nečesa nauče, nas, ki imamo toliko lepega glasovnega materiala, tako zelo razvito uho in okus, pa se nikoli resno ne potrudimo, da bi naučili svoje učitelje in svojo mladino spoznavati in proizvajati resnično, pravo vokalno glasbo, ki ni najmočnejša stran naše glasbe, a bi se lahko postavila v mednarodno vrsto.

Vrnimo se k zboru. Pel je sinoči izvrstno, premagujoč težkoče, ki bi oplašile kakršnokoli pevsko društvo profesionistov. Imamo v Bologni ravno te dni grozni primer kubanskih kozakov, ki ga — tako izgleda vsaj — bolonjsko občinstvo ceni in proučuje. Seveda tu ni mogoče delati paralel: konstatiramo samo, da je glasba slovenskega zbora v splošnem težja in neprimerno bolj izdelana od kosaške — in ker večje umetniške vrednosti tudi manjšega teatralnega efekta. A kljub težkoči se pesmi uživajo in občudujejo, kakor se mora občudovati mlad učitelj Srečko Kumar, ki ima ves zbor v svoji pesti, da ga vodi preko najtežjih akordov do drznih fug z živim ognjem in umirjeno gotovostjo.

Vse to je treba slišati! In k sreči se koncert nocoj ponovi.

Sinoči je pela tudi sopranistinja Pavla Lovšetova, Sopran, kakršnih se malo sliši, zaradi lepe interpretacije, svežosti, mehke in sploh zaradi vseh lastnosti, ki jih mora imeti sopran, da je lep in da ugaja.

Tenor g. Josip Rijavec ima močan in gotov glas in je pel v čisti izgovorjavi tudi italijansko.

Oba sta morala ponavljati.

Zbor je žel aplavz, najbolj slavljena sta bila solista in pevovodja Kumar.

«Resto del Carlino» z dne 23. sept. t. l. št. 227 je objavil a nastopu Zvezinega zbora v Bolonji sledečo kritiko:

Koncert Slovenov Julijske Krajine. Včeraj zvečer se je vršil v glasbenem liceju naznanjeni koncert pevskega zbora Zveze slov. učit. društva J. K. Želeti je, da prihiti k ponovitvi koncerta, ki bo nocoj, številnejše občinstvo, da nadomesti

majhen obisk prvega nastopa. In sicer zato, ker morajo imeti ta zborova izvajanja za nas dvojno privlačnost: predvsem ono neutajljive umetnostne vrednosti in resnosti namenov izvajalcev ter namena pobratimstva z italijanskim ljudstvom, v čemer dajajo ti Slovenci dokaz.

Poslušalci, ne sicer številni, toda najpozornejši, ki sa sinoči prisostvovali zajemljivemu sporedu, so uživali pri vseh točkah in so zelo ploskali izvrstnim pevcem.

Občudovala se je ga. Pavla Lovšetova, čudovita pevka, ki je izvajala z največjim uspehom več točk. Tudi tenor Rijavec je ugajal ter je bil aplaudiran.

Koncert, izvrstno dirigiran po mojstru S. Kumarju, se danes ponovi.

Dostavimo le, da je »Resto d. Carlino« fašistovski dnevnik. Mislimo, da je z njegovimi besedami najbolje zavržen nepoklicani kritik v »Popolu di Trieste«, ki je zboru podtikal — strahovite namene.

Polemika

Slavno uredništvo!

Pozivajuč se na **opstoječe zakone**, molim Vas, da obzirom na članek »Gosp. Marku Zlatiču, učitelju u Trvižu« u Učiteljskom Listu od 10. avgusta t. g. br. 23, priopćite u budućem broju Učiteljskog Lista sljedeći

Ispravak:

Gosp. Vinku Šepiću, predsjedniku u Buzetu.

Nije istina, da Vam ja u mojem pismu prigovaram, da niste opozvao urečenu skupštinu u Lupoglavi, već je istina, da Vam ja javljam, da su Vam Stihović-Staver javili, da se prenese, a ja Vam prigovaram, zašto niste Vi Stihoviću-Staveru odgovorili, da je ne ćete prenesti i zašto.

Nije istina, da sam ja pisao, da ja imam školu, već je istina, da sam pisao, da su Vam Stihović-Staver pisali, da mi imamo školu. Nije istina, da sam pisao »silno me boli, da nijesam mogao prisustvovati rečenoj skupštini, već je istina da sam napisao, da ste Vi tim mukom onemogućili većini učitelja prisustvovanje skupštini.

Nije istina, da sam ja uskliknuo: Kakvi su to delegati, već je istina, da sam napisao: Samo da je broj zastupan, a kakav je taj broj — kakovi su to delegati — to se ne gleda.

Nije istina, da sam ja napisao, da ću kritikovati, već je istina, da sam napisao, da se ne bojim kritizirati.

Trviž, dne 3. rujna 1923.

Marko Zlatič, učitelj.

Ovako glasi »ispravak« g. učitelja Zlatića, a u odgovor mu priopćujemo u celoti i doslovno dotično njegovo privatno pismo na me upravljeno, da sude kolegi:

Trviž, 6. 7. 1923.

Velecijenjeni gosp. Predsjedniče!

Skupština je bila sazvana za 2. 7. Stihović-Staver javili Vam, da mi imamo školu i zamolili, da se prenese. Vi ste muke prešli preko toga i skupštinu držali. Sad nastaje pitanje, zašto niste Vi javili, da je ne ćete prenesti? Znadete li, da ste tim svojim mukom onemogućili većini učitelja prisustvovati skupštini?!

Iz zakonodaje

Ministerski svet je sredi septembra odobril vrsto odredb u svrhu preuredbe osnovne škole. Naj navedemo nekatere:

Pokrajinski šolski svet, šolske deputacije in vladne delegacije so odpravljene, njih delokrog pa se prenaša na proveditorate, šolske nadzornike in didaktične ravnatelje, da se šolska uprava poenostavi in decentralizira. Pri vsakem proveditoratu se osnuje šolski svet in disciplinarni svet. Šolski svet bo imel poleg proveditorja tudi predsednika, zdravnika in

Danas gdje uprav žudimo za sastancima i gdje nam se sa svih strana priječi i na sve moguće načine gleda, da nam se takvi sastanci zapriječe, danas si eto i mi na takav način onemogućujemo sastanak. To me **boli više**, nego ono prvo.

Ni lanjski izbor delegata **nije** bio **pravilan**, a ni ovogodišnji **nije**. Samo da je broj zastupan, a **kakav** je taj broj, **kakovi** delegati — to se ne gleda. I baš ta činjenica bit će **uzrokom**, da će se naše društvo samo po sebi raspasti. Lanjski delegati **nisu** u dostatoj mjeri **znali braniti interese** učiteljstva na skupštini »Zveze«. Članovi će sami **po sebi odpadati** i društvo zaspati. Tko je to mu kriv — jasno je! Reći ćete: Ti **ne plaćaš članarinu** pa šuti. To je istina! Ali zašto **ću šutjeti**. Ne, nemarnost, već bolest u obitelji mi je tome kriva, pa se sa svim **tim smatram** članom, te se kao takav ne **bojim kritizirati**, a niti se prave i iskrene kritike plašim. Dapače takova bi kritika morala svakome dobro doći. A kako je bilo u Lupoglavi? Prisutnost »trinajstoričice« upotrijebilo se i za »osobne zadovoljštine«. Junački je li?! — Zdravo!

Marko Zlatič.

N. B. Svakako držim, da bi se skupština morala držati na početku škol. godine sa istim dnevnim redom osim točke 4. Svi ostali zaključci su **beskrjeposni**.

— Pošto volim život, a ne mrtvilo kritike, pa i neopravdanu, od mrtvačke šutnje, u izvadku (radi kratkoće) iznesoh prigovore g. Zlatića. Što je na strani, znadu to samo naši istarski učitelji. Ja ću samo primetiti: Glavnu skupštinu nisam mogao ni smeo odgoditi proti odluci odborske sednice, a za to nije bilo ni vremena, a do skupštine ne bi se kod nas ni došlo, ako bih hteo uvažiti svaku želju, obzir i — strah. Drugo: O držanju škole od 1.—7. jula bilo javno putem štampe rečeno naše mnjenje. Ko želio doći na skupštinu, mogao je moliti dopust za taj dan. Kol. Zlatič mogao doći, jer je na školi deluje i jedna učiteljica. Napokon kolega mora znati, da članom nekog društva postaje se plaćanjem članarine; g. Zlatič pak može ju plaćati. Zahtev biti članom, a ne plaćati — članarine, premoderno je.

Opažam još, da radi takovih »članova« koji ne plaćaju, mi ne možemo držati odborskih sednica, jer blažajna naša je prazna.

Ovime želim završiti svakodaljne »rečkanje«.

Štiri osebe, imenovane od ministerstva, ki poznajo osnovno šolstvo in njegove potrebe.

Disciplinarnemu svetu bo predsedoval proveditor. Imel pa bo tudi enega funkcionarja šolskega urada, dva člana šolskega sveta, enega občinskega didakt. ravnatelja in enega učitelja osnovne šole.

Iuridični položaj učiteljstva ureja poseben odlok, ki ima 33 členov. Določa podrobnosti o razpisih služb, imenovanjih učiteljev, premeščenjih, povišanjih, odslovitvah in nadomestitvah.

Službe se razpisujejo vsaki dve leti in sicer ne pozneje kot v aprilu. Vrše se skušnje, ki obstoje iz

pismene naloge iz vzgojeslovja in ustnega izpraševanja. Posebni oziri se bodo imeli napram vojnim pooblaščenim in invalidom.

Učiteljstvo imenuje študijski proveditor po tabeli razpisov in skušenj. Če se izvrši imenovanje med šolskim letom, je mesto provizorično. Popolnoma novi predpisi se uvedejo glede dopustov, odslovitev in nadomestitev. Vsako leto more dobiti učitelj do 2 meseca dopusta radi bolezn. Če pretečeta, se učitelj stavi na dispozicijo (aspettativa), ki traja vsled bolezni največ dve leti, iz rodbinskih razlogov pa le eno.

Šole se razvrste po posebnih tipih, od katerih bodo nekatere imele nalog pobijati analfabetstvo.

Člen 3. določa verski pouk v osnovnih in dopolnilnih šolah. Ta pouk se prepusti lajnikom, urejujejo ga pa posebni načrti.

Nekoliko statistike, Novega roda, Trst in okolica

Ime šole	Število otrok	Naročnikov		V %	
		lani	letos	lani	letos
Barkovlje	326	36	68	9	20.8
Bazovica	173	20	12	10	6.9
Gropada	132	16	7	11	5.3
Sv. Ivan	568	102	96	15	16.9
Sv. Jakob	1333	396	240	28	18
Katinara	375	50	45	12.5	12
Sv. Križ	258	—	—	—	—
Opčine	297	50	58	12	19.8
Prosek	460	55	62	12.4	13.5
Rojan	680	101	101	14	14.8
Škedenj	894	113	50	12	5.5
Trebbče	154	38	12	22	7.8
	5550	977	751	15.5	13.5

povprečno

Op.: Število naročnikov je tedaj padlo, a predvsem radi znižanja števila rojstev, zakaj razlike je le 2%, kar je komaj 1/7 pri 15.5%. Ker je bilo lani šolskih otrok 6266, a letos le 5550 (razlika 716), ne moremo govoriti o nazadovanju. Vidimo pa nazadovanje po poedinih šolah, a vidimo tudi lep napredek tu in tam. Najvišji odstotek je 20.8, najnižji 5.3. Zanim vo je, da ima goriški okraj, čigar statistiko smo že objavili, povprečni odstotek blizu enak najnižjemu odstotku v Trstu in okolici (5.9%). Vidi se takoj razlika med mestom in deželo, ki pa tudi ni — pravilo.

Mrtev je že drugo leto Sv. Križ.

NAŠI GROBOVI

France Sovdat. Komaj dober mesec je preteklo, ko se je odprl grob ter vzel vase nadebudenega in trudoljubega tovariša Jožefa Fon-a, in že si je mati zemlja zaželela drugo žrtev med tolminskimi učiteljstvom, vzela nam je zopet enega najmlajših — Frana Sovdat-a. Tragična bila je tvoja smrt. Na praznik R. M. D. dne 8. t. m. še čil in vesel, ležal si v nedeljo jutraj v največjih bolečinah, boreč se s smrtjo, dokler te ni le ta rešila istega dne ob solnčnem zahodu trpljenja in bolečin. Jesensko listje pada, a Ti nisi bil še podoben jesenskemu listu, komaj si vzbrstel in že si napravil praznoto, katere ni nadomestiti. Živel si le šoli in Tebi izročeni deci v Čadrag-Zalazu. Nadejal si se, da z letošnjim šol. letom prideš v dolino, bliže svojim ljubim staršem in sestri. Ni Ti bilo dano. Večni Ti pokoj! Žalujemo očetu, materi in sestri, ki so zgubili sina — brata edinca — sožalje vsega učiteljstva.

S členom 4. se končno da absolutna prednost poučevanju državnega jezika, omejuje s posebnim dopolnilnim urnikom pouk drugih jezikov, ki se običajno govore v nekaterih pokrajinah kraljevine.

Mnogo časa se odmerja čitanju, ki ga spremljajo jezikovne vaje z ozirom na narečje, razlaganje in recitacije; enako je odmerjen znaten prostor petju, stremeč za razširjenjem najlepših himen in da se ohrani odlična vrednost italijanske ljudske glasbe.

Posebni predpisi zadevajo koledar in urnik, ujaajoč novosti, da se zadosti posebnim krajevnim potrebam in odpravlja enotnost, ki je veljala doslej.

Počitek ob četrtkih ostane, vendar ga bo učitelj lahko uporabljal, da doseže minimum predpisanih lekcij, prilagodivši se potrebam dela učencev posebno v kmetijskih okrožjih.

Razne vesti

Statistika članstva U. J. U. Udruženje šteje 213 okrajnih učiteljskih združenj in 10.208 članov. Tov. Beograd 100 dr., 4744 čl.; Zagreb 43 dr., 1571 čl.; Ljubljana 32 dr., 2446 čl.; Sarajevo 27 dr., 578 čl.; Split 11 dr., 689 članov.

Šolske knjige za leto 1923.-24. Odsek za sestavo slov. šol. knjig poroča:

Za š. l. 1923.-24. se bodo rabile sledeče od ministrstva odobrene slov. šol. knjige:

I. Berila. Prvo berilo (abecednik) prirejeno po Widru, za prvi razred. Cena 3 L 50 st. Drugo berilo in slovnica sestavila Ferdo Kleinmayr in Hinko Medič, za II. raz., cena 6 L (vezano 6 L 60 st.). Tre-tje berilo sestavila I. Danev, F. Kleinmayr in dr. za III. raz., cena 6 L 60 st. (vezano 7 L 70 st.). Četrto berilo, še vedno staro, prirejeno po Josinu in Ganglu, ker novo še ni definitivno potrjeno, za IV. raz., cena 6 L. Peto berilo sestavila I. Danev, F. Kleinmayr in dr., za V. in VI. ter višje razrede, cena 12 L.

II. Slovnica. I. Vouka je predložena v odobrenje v drugič. Do sedaj ni odgovora.

III. Računstvo. Tov. A. Kutina prva in druga računica sti že odobreni, ali izideta v tisku jedva januarja prih. leta. Dotedaj se rabijo že odobrene Benolli-Fiaminove Računice, ki jih je prevedel tov. Ferdo Kleinmayr in sicer: Prvi del 1 L 80 st., drugi del 1 L 80 st., tretji del 2 L, četrti del 2 L 20 st., peti del 2 L 30 st.. Deli odgovarjajo posameznim šol. letom.

IV. Verouk. Katoliški katekizem (veliki) za višje raz., cena 4 L. Panholzerjeve Male zgodbe za II. in III. raz., cena 1 L 80 st. Istega pisatelja Velike zgodbe za višje razrede, cena 4 L.

V. Fizika in kemija za meščanske šole, sestavil Senekovič: I. del 5 L, II. del 6 L, III. del 5 L 50 st. Prirodopis za meščanske šole, sestavil Macher: I. del 8 L, II. del 8 L, III. del 8 L.

VI. Berila za hrvaške ljudske šole. Prva čitanka sestavil Bač, cena 3 L 50 st. Druga čitanka sestavil Rajčić, cena 6 L. Čitanka za 3. in 4. raz. tov. Rajčića, ki je že odobrena se tiska in bo na razpolago krog decembra.

Vse te knjige so izšle v založništvu «La Editoriale Libreria» (Trieste, Portici di Chiozza I.) v Trstu, ki jih dopošlje sl. šolskim vodstvom povsem franco ter z desetodstotnim popustom na tržni ceni, oziroma dobe vodstva na vsakih deset plačanih izvodov po en izvod zastoj za ubožne učence. —m—